

FERKIEZINGSPROGRAM 2022-2026

De gemeente Ljouwert hat op dit stuit, yn de stêd en de 35 doarpen, sa'n 125.000 ynwenners. Elkenien is wol fan tinken dat dy 35 doarpen, mei sa'n 30.000 ynwenners, wol wat yn te bringen hawwe meie by sawol it kolleezje as de riedsfraksjes. Dat soks foar de besteande partijen yn de ried net foar himsels sprekt, hat wol bliken dien doe't de FNP elke gelegenheid oangriep om oandacht te freegjen foar wentebou yn de doarpen. De gemeente is no ienris grutter as de stêd Ljouwert. De FNP sil dan ek fûleindich fierder gean mei it útdragen fan de belangen fan alle ynwenners fan ús gemeente.

De FNP - Fansels!!

Ynhâld

	Side
Kearnwearden fan de FNP	2
1 Bestjoer en mienskip	3
2 Feiligens	6
3 Ferkear en ferfier	7
4 Wurkgelegenheid	8
5 Ekonomy	9
6 Lânbou	11
7 Natuer en lânskip	12
8 Underwiis	13
9 Fryske taal en kultuer	15
10 Sport en rekreaasje	17
11 Sosjaal domein	19
12 Folkssûnens en miljeu	21
13 Folkshúsfêsting, steds- en doarpsfernijing, romtlike oardering	22
14 Enerzjy	23

De 7 kearnwearden fan de FNP

Demokrasy: De FNP fynt dat de macht oer de oerheid fan it folk is. Minsken moatte safolle mooglik behelle wurde by it iepenbier bestjoer.

Federalisme: De FNP stiet in steatsynrjochting foar dy't minsken en lokale mienskippen it foech en de middels jout om de eigen libbensromte safolle mooglik sels stal te jaan. De FNP wol mear foech nei de provinsjes, in sterker provinsjaal bestjoer en dêrtroch in sterker Fryslân.

Ynternasjonalisme: De FNP siket nei wat minsken bynt en sjocht de wrâld as in federaasje fan mienskippen. Minskerjochten en respekt foar oare kultueren en libbensoertsjûgingen steane dêrby sintraal.

Taal en kultuer: Taal en kultuer drage tige by oan de identiteit en dêrmei oan it wolwêzen fan minsken. De FNP wol de Fryske identiteit fersterkje en stiet dêrom noed foar de Fryske taal en kultuer. De FNP makket him sterk foar in Fryslân, dêr't ek oare talen en kultueren respektarre, praktisearre en wurdearre wurde, lykas it Bildts en it Stellingwarfs.

Undernimmerssin: De FNP wol eigen inisjatyf, kreativiteit, ferantwurdlikheid en ûndernimmerskip de romte jaan, dat minsken en mienskippen by steat binne har optimaal te ûntwikkeljen.

Solidariteit: De FNP is in mienskipspartij. Foar it behâld fan de solidariteit moat begryp en respekt fan wjerskanten tusken earm en ryk, jong en âld, sûn en siik behâlden en fersterke wurde, dat nimmen oan de kant komt te stean.

Duorsumens: De FNP wol in duorsume wrâld neilitte oan de kommende generaasjes. Ynstee fan potfertarren siket de FNP nei ekonomyske bestansfoarmen dy't in better lykwicht garandearje tusken konsumearjen en konservearjen.

1 Bestjoer en Mienskip

Bestjoerskrêft gemeente

De weryndieling mei Ljouwerteradiel en in part fan Littenseradiel soarge derfoar dat de nije gemeente yn de eagen fan de FNP no grut genôch is. Fierdere skaalfergrutting moat yn ús eagen ophâlde, want de ôfstân nei de boarger wurdt stadichoan te grut. De effisjinsje fan in gemeente hinget no ienris net ôf fan de grutte fan de gemeente mar fan de kwaliteit fan it bestjoer en it amtlik apparaat.

Omjouwingswet en fyzje

Mei yngong fan 1 jannewaris 2022 moat “offisjeel” de nije Omjouwingswet syn yntree dwaan. Foar de gemeente hâldt dat yn dat der in nije fyzje komme moat by dat nije ynstrumint. It giet net allinne oer in nije opset fan romtlike oardering yn de hiele gemeente, it giet om mear. De wurkwize wurdt ek oars omdat amtners en it kolleezje meitinke moatte en nei oplossingen sykje moatte, by inisjativen út de mienskip wei. It is te fergelykjen mei de “Andere overheid”.

Mienskiplike regelingen

No’t ús gemeente substansjeel grutter is, is it needsaaklik om alle mienskiplike regelingen opnij te besjen om dêrmei de demokratyske legitimaasje foar de ried grutter te meitsjen.

Ljouwert sit yn it “Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)”. Dat is in mienskiplike regeling fan Fryslân, Grinslân en Drinte, dêr’t Ljouwert in advisearjende rol yn hat. It doel fan de SNN is it fersterkjen fan de ekonomyske posysje fan de trije provinsjes. De jildten, it ôfhanneljen fan subsydzjes út Europa dy’t it SNN kriget, hearre oer de trije provinsjes ferdield te wurden.

Ljouwert en Fryslân sjogge te min werom fan it SNN en om dy reden wol de FNP ús bestjoerders yn it SNN oantrúnje om better foar de belangen fan Ljouwert en Fryslân op te kommen en sa ús ekonomyske posysje te fersterkjen.

Gemeentlike belestingen en heffingen

De FNP wol:

- bystelling fan de jierlikse lêsten fan OZB, rioel en ôffalstoffen op syn heechst mei it ynflaasjepersintaazje;
- in ferienfâldiging fan de rioelbelesting besjen, omdat it gebrûk fan it rioel net ôfhinklik is fan de wearde fan it gebou, sa’t no wenst is, mar fan it tal bewenners en/of wetterferbrûk yn dat gebou.
- ôfskaffing fan de hûnebelesting; dat is in efterhelle belesting dy’t yn de measte gemeenten yn Nederlân net mear bestiet. In hûn sosjalisearret de húshâlding en lit minsken op syn minst in healoare deis bewege en dat is goed foar de sûnens.

By de OZB fan bedriuwsperselen soe it winsklik wêze dat der in differinsjaasje komt tusken bedriuwsgebouwen en pleatsen dy’t noch aktyf foar de lânbou brûkt wurde.

Toeristebelesting, parkearbelesting en parkearboeten

De toeristebelesting wurdt wat de FNP oangiet net opnij ferhege. As in mearderheid fan de gemeenteried dêr dochs ta beslút, dan moat it jild te’n goede komme oan de toeristyske sektor, dêr’t yn oerlis mei de ûndernimmers yn dy sektor de ynkommen jildten by brûkt wurde.

Parkearbelesting moat net yn de doarpen ynsteld wurde, want dêrmei wurdt wat it winkelbestân en de leefberens oangiet it hynder efter de wein spand. De ynkkomsten fan parkearboeten en oare ferkearsoertrêdingen moatte safolle mooglik yn de gemeentlike kas sels komme.

Kommunikaasje en tsjinstferliening

De lêste jierren wurdt geregeld praat oer de kleau tusken boargers en bestjoer. Der is sprake fan wantrouwen en ûnbegryp yn dy relaasje. Om de lokale demokrasy te fersterkjen en om de gemeentlike oerheid it betrouwen werom te jaan, sil de kommende 4 jier it fenomeen de “Andere overheid” syn yntree dwaan yn de gemeente. Op dy wize wurdt besocht ús ynwenners mear by de polityk te belûken. Wy wolle dêr fol fjoer mei oan ’e slach.

Polityk Foarum

It Iepen Poadium en it Politike Poadium komme fuort út in nije wize fan behanneljen fan politike saken troch de gemeenteried. Yn it Iepen Poadium wurdt benammen socht nei nije wegen om boargers by it politike proses te belûken. Mar yn de praktyk slagget soks mar amper. De tastiene ynsprektiid is beheind ta 3 minuten. Soks tsjûget der yn ús eagen fan dat de boarger net serieuus nommen wurdt. Ofhinklik fan it ûnderwerp en it tal ynsprekkers moat besjoen wurde hoelang’t de ynsprektiid wurde kin.

“Andere overheid”

It fenomeen de “Andere overheid” sil nei alle gedachten de kommende riedsperioade ynfierd wurde. Dy transysje freget in oare ynstelling fan sawol it kolleezje as it amtlik apparaat. Wie it wenst om de boarger allinnich mar oan te hearren om dêrnei de eigen miening te ferkundigjen, no sil it derom gean om ûntfanklik te wêzen foar de boarger. Dy mentaliteitsferoaring sil der net fan de iene op de oare dei wêze. De FNP sil dat goed yn ’e gaten hâlde.

Mienskip en partisipaasje

It gemeentlike Mienskipsfûns wurdt de ôfrûne jierren aardich benut. Dochs hearre wy de lêste tiid klachten oer de tapassing fan it fûns. Der berikke ús ek lûden út de wiken dat kwalitatyf goede plannen net honorearre wurde, wylst krekt te ferwachtsjen is dat in soad bewenners entûsjast dielnimme. De FNP wol de ynwenners oantrúnje om gebrûk te meitsjen fan dit mienskipsfûns. By klachten út de mienskip moat de polityk dêr aksje op ûndernimme.

Nije foarmen fan partisipaasje sille yn it foarste plak út de mienskip wei komme moatte. De rol fan de gemeente moat him beheine ta fasilitearjen en stimulearjen en moat perfoarst net in ‘top-downoanpak’ wurde, lykas by it oanfreegjen fan in omjouwingsfergunning.

Selsbestjoer doarpen en wiken

De FNP wol dat doarpen en wiken mear mooglikheden krije om sels harren saken te regeljen. Ofhinklik fan de eigen ambysje en krêft wolle wy derfoar soargje dat in passende foarm fan selsbestjoer ûntstean kin mei in eigen budzjet. Betingst wat dat oanbelanget is dat alle wiken en doarpen sels ien organisaasje hawwe dy’t op demokratyske wize keazen wurdt en foldwaande draachflak yn eigen gebiet hat. Sa’n oanset is al dien troch wyk- en doarpsbelangen in budzjet te jaan om dêrmei oanfragen fan ferieningen, stiftingen ensafuorthinne te

hifkjen en ta te kennen. Jierliks moatte de wyk- en doarpsbelangen ferantwurdzje hoe't se de oanfragen takend hawwe.

Fersterkjen sosjale struktuer yn wiken en doarpen

Yn ferskate wiken en doarpen wurdt (in part fan) it grien al ûnderholden troch bewenners. Sa wurde minsken mear belutsen by harren direkte omjouwing en steane se mear noed foar har omjouwing. Dêrmei wurdt it "eigen" en nimt de kâns op oergroeien en fersmoargjen ôf. Benammen yn stedswiken liket ús dy foarm fan sosjale kontrôle in goede saak. It fersterket de sosjale struktuer en de gearhing yn de mienskip.

Buert- en doarpshuzen

Ljouwert mei de ferskate wiken en de 35 doarpen kin net sûnder in effektyf netwurk oangeande de wyk- en doarpsgebouwen. De FNP stiet derop oan dat dy gebouwen it brûzende hert wurde fan buert, wyk en doarp. In rom budzjet en in doelmjittich profesjoneel operearjende organisaasje binne dan ek in eask foar dy buert- en doarpshuzen. Ien en oar wol yn nauwe gearhing en oparbeidzjen mei de oanbelangjende wyk- of doarpsferieningen. Dêrút wei wurde de measte aktiviteiten yn de buert oanstjoerd. De SBO (Samenwerkende Bewoners Organisaasjes) ferfollet in bysûndere rol as yntermediêr en riejourner tusken gemeentebestjoer en buerthuzen.

2 Feiligens

“In feilige gemeente is de basis foar noflik wenjen en wurkjen”

Brânwacht

De stêd Ljouwert hat in beropsbrânwacht en dat moat goed regele wêze. Foar it grutte plattelân dêromhinne is it fan belang dat de frijwillige brânwacht fan Grou, Mantgum en Stiens bestean bliuwe yn ferbân mei de koartere rydtiden. It wurk fan de frijwilligers wurdt stimulearre, net demotivearre.

Rampebestriding

Troch de oanwêzigheid fan de fleanbasis én fan in tal grutte bedriuwen/ynstellingen is it saak om geregeld oefeningen te hâlden yn it ramt fan rampebestriding.

Plysje tichteby

Foar alle doarpen en wiken binne wykaginten beskikber én berikber. Dat wol sizze dat foar gewoane plysjesaken direkt kontakt mooglik wêze moat mei de wykagint. Dat moat net troch in burokratyske omwei fia 112 of de offisjele meldkeamer. As soks net mooglik is, dan is it klachtenûmer fan de gemeente de oanwiisde wei, want de gemeente hat rjochtstreekse linen mei de wykagint.

Ferkearsfeiligens

It te hurd riden yn benammen de wenbuerten moat tsjingien wurde. De glêdensbestriding moat net op besunige wurde. Al ús doarpen en wiken moatte berikber bliuwe by snie en glêde diken. Fierder wol de FNP ferkearsfeiligens befoarderje as it giet om swier lânbouferkear en swier frachtferkear.

It docht bliken dat it shared-spaceprinsipe (noch) net goed wurket. De FNP wol dat it gebrûk fan dizze metoade goed besjoen wurdt om ûnfeilige situaasjes, lykas yn it stasjonsgebiet en by de Blokhúspoarte fan Ljouwert, foar te kommen. Kwetsbere ferkearsdielnimmers lykas fuotgongers en fytzers moatte net brûkt wurde as ‘ferkearsremjende maatregel’. De FNP fynt ek dat it hiele sintrum en de ring dêrom hinne besjoen wurde moatte op ferkearsfeiligens.

3 Ferkear en ferfier

“Ljouwert en de doarpen goed berikber mei auto, bus, trein en de fyts”

Parkearfoarsjenningen

It is net nedich en boppedat te djoer om noch nije gemeentlike parkeargaraazjes by te bouwen. Mei wat no om ende by de binnenstêd is, kin it ta. De parkeargaraazje Oosterstrjitte bliuwt iepen foar it winkeljend publyk en besikers fan de binnenstêd!

Iepenbier ferfier

It nivo fan it iepenbier ferfier moat op peil bliuwe de kommende jierren, dêr stiet de FNP foar! Doarpen en wiken moatte dus mei de bus en/of trein berikber bliuwe. De FNP kiest foar alternative ferfiersfoarmen by ûnrendabel iepenbier ferfier. Yn it belang fan de reizgers en in goed ferfiersoanbod wurde ferskate ferfiersfoarmen byinoar brocht. Tink oan de belbussen, WMO, skoalbussen ensafuorthinne. Ferskate regels, mar ek fersekeringsbetingsten, sitte dat no noch yn 'e wei. Lokale inisjativen wurde stimulearre om doarpen en wiken goed berikber te hâlden. De gemeente wurket dêrby gear mei de provinsje.

Prins Hendrikbrêge

As de útkomsten fan it ûndersyk nei it opnij iepenjen fan de Prins Hendrikbrêge posityf binne, wurdt dy brêge wer iepene foar it farferkear. Der wurdt fansels wol rekken holden mei de wachttiden foar it oare ferkear, bygelyks troch konfoaifarren foar 7.00 oere moarns en nei 19.00 oere jûns.

Gjin djoere nije dyk Ljouwert-Snits

De FNP wol perfoarst net in nije djoere dyk by it spoar lâns tusken Snits en Ljouwert. Dat giet te'n koste fan lânbou en greidefûgels en it is net nedich. De besteande N354 moat wol better en feiliger makke wurde. Dat is in taak fan de provinsje.

Fytsferkear stimulearje en kuierpaden

De FNP wol rom baan foar de fytsers. Dat betsjut frijlizzende fytspaden en earlike wachttiden by de ferkearsljochten dy't geunstich binne foar fytsers. De FNP stiet op it realisearjen fan fyts- en rinpaden op gefaarlike trajekten. It lêste stik fytspaad fan Grou nei Warten is oanlein en foarmet in feilige ferbining troch it Leechlân. Sawol skoalbern as forinzen kinne benammen troch elektryske fytsen flugger en fan grutte ôfstân mei de fyts komme. Dêr moat út de doarpen wei de stêd goed berikber foar wêze mei fytssnelwegen. In goede (fyts)weibewizing soe realisearre wurde moatte. De FNP wol ek wurkje oan de ferkearsfeiligens en de ferskillen tusken gewoane fytsen en elektryske fytsen.

Spoaroerwei Skrâns

Dy oerwei is de drokste fan hiel Fryslân! Troch ferdûbeling fan it spoar Ljouwert-Grins moatte minsken skielk noch langer en faker wachtsje foar it spoar. Dêrom wol de FNP in tunnel ûnder dy oergong, sadat kuiers, fytsers en auto's flot trochride kinne.

4 Wurkgelegenheid

Stimulearje wurkgelegenheid

It wichtichste sosjaal-maatskiplike probleem yn Ljouwert is it tekoart oan wurkgelegenheid. It feit dat yn de stêd sa'n 5.000 húshâldens yn de earmoede sitte, is ús in stikel yn 'e foet. Wy fine dat in ûnferdraachlike en ûnakseptabele situaasje. De FNP fynt dat de kommende kolleezjeperioaden alles út 'e kast helle wurde moat om de wurkleazens oan te pakken. Dêrby binne neffens ús fernijende en kreative maatregels nedich. Mei de hjoeddeiske Haachske wetjouwing komme wy der net!

Wy sille alles op alles sette moatte om minsken oan it wurk te krijen. Wurk is neffens ús de bêste manier om minsken út de earmoede te krijen. Wy wolle de minsken graach aktivearje.

Belestingfrije sônen

De FNP hat yn de Steaten mei sukses in moasje nei foaren brocht om belestingfrije sônen te kreëarjen yn de plattelânsgebieten. Dat kin it MKB stimulearje en giet de krimp tsjin.

Mear sizzenkip en mooglikheden Fryslân

Wittenskiplik ûndersyk hat oantoand dat regio's dy't mear sizzenkip hawwe, ekonomysk (yndikator: bruto nasjonaal produkt) substansjeel better 'prestearje'. Dat betsjut dus dat Fryslân folle mear foech én middels fan it Ryk oerkrije moat om de ekonomy in swingel te jaan. Dêr kinne ynweners fan de gemeente Ljouwert ek fan profitearje.

Utkearingen

Foar de minsken dy't op grûn fan in fysike of psychyske beheining wier net wurkje kinne is de útkearing in fangnet. Dy útkearing moat sa wêze dat de itens- en kleanbanken net nedich binne. Dêrneist binne de sosjale wurkplakken in alternatyf foar in kategory minsken. In eksperimint mei in basisynkommen yn de gemeente Ljouwert liket de FNP nijsgjirrich. Dêrneist kinne steds- en doarpstunen minsken oan it wurk helpe.

Eigen ûndernimmers stimulearje

De gemeente moat by it útbesteegjen fan wurk safolle mooglik lokale ûndernimmers ynskeakelje. Wy sjogge no geregeldwei dat bedriuwen út alle wynstreken hjir wurksumheden útfiere, dy't likegoed troch minsken út ús gemeente of út Fryslân dien wurde kinne. Mochten offisjele regels dat yn 'e wei stean, dan moat socht wurde nei kreative en legale oplossingen om dat foarinoar te krijen.

5 Ekonomy

Fêstigingsklimaat

In goed fêstigingsklimaat foar bedriuwen en middenstân yn de stêd én op it plattelân is tige wichtich foar de mienskip. Mei promoasje dêrfan kin der in libben plattelân bliuwe. Bedriuwen moatte frij wêze om harren eigen iepeningstiden te bepalen. As der gjin folweardige winkels mear binne yn de doarpen en wiken, kinne der ek ‘ôfleverpunten’ kreëarre wurde. Yn it romtlik belied en mei fergunningen wurket de gemeente Ljouwert dêr safolle mooglik oan mei.

Ambulante hannel is fakentiden in opstap nei grutter en moat as it heal kin promoate wurde troch middel fan stânplakken. Bedriuweterreinen op foarried foar sawol plattelân en stêd binne needsaaklik foar bedriuwen dy’t útwreidzje. De gemeente stelt him op as in partner fan it bedriuwslibben en besiket de regeldruk te beheinen.

Fêstigingsbelied hoareka

De problematyk yn de binnenstêd en it fêstigingsbelied is in mienskiplik probleem fan gemeente, banken, detailhannel, hoareka, kultuer ensafuorthinne. Der moatte mienskiplike oplossingen fûn wurde dy’t earlik binne foar alle partijen. Ekstra of ûnderstypjende hoareka is net de oplossing. Dan wurdt in probleem dat ûntstien is by de winkels, in probleem foar de hoareka. Breder bestimme moat diel wêze fan in totaal oanpak, dêr’t it winkeloerskot by oanpakt wurdt. As de merk it talit is der foar de FNP romte foar nije hoarekafestigingen yn de binnenstêd fan Ljouwert. Dêrneist is it fan belang om kritysk te sjen nei hoareka bûten de steds- en doarpskearnen. Ommers foar de oantreklikheid fan de binnenstêd en doarpskearnen is it tastean fan te folle hoareka bûten de sintra net ferstannich.

MKB (Midden- en lytsbedriuw)

It midden- en lytsbedriuw (mkb) is de rêchbonke fan de Fryske ekonomy. Wy wolle in yntegraal belied opstarte, dat yn it teken stiet fan it stimulearjen fan soksoarte bedriuwen. It betsjut dat by alle gemeentlike maatregels besjoen wurde moat wat de effekten op it mkb binne. Tink oan saken as parkearbelied, omjouwingsplannen ensafuorthinne. In sûn mkb sil der neffens ús ta liede dat folle mear minsken in eigen saak begjinne en dat der mear kâns is op it oannimmen fan persoanlik. Wat de FNP in grutte pree fan ditsoarte bedriuwen fynt, is dat it jild dat der fertsjinne wurdt yn prinsipe yn de regio bliuwt. Dat is goed foar de fierdere ûntjouwing fan de Ljouwerter en de Fryske ekonomy.

Hoareka en ekonomy

De gemeente Ljouwert hat likernôch 340 hoarekasaken. De gastfrijheidsekonomy is fan grut ekonomysk belang. Net allinne yn it ramt fan de wurkgelegenheid, mar ek foar it toerisme is in sterke en ynnovative hoareka wichtich. De hoarekabedriuwen drage by oan de leefberens en oanlûkingskrêft fan ús gemeente, sawol foar ynwenners sels, it bedriuwslibben en foar toeristyske besikers. Mei-inoar kinne wy banen skeppe, bestegingen stimulearje en in brûzende en feilige omjouwing kreëarje.

Gastfrij

De gemeente moat mear as foarhinne in gastfrije, behelpsume en stimulearjende rol spylje om dat mooglik te meitsjen. De gemeente heart neffens de FNP aktyf mei te tinken mei ûndernimmers.

Wy moatte mear tinke yn kânsen as yn bedrigingen. Dat freget in adekwate opstelling fan ús amtlike tsjinst.

De gemeente wurdt minder oantreklik foar toeristen as hja in ûngastfrije toeristebelesting betelje moatte. De toeristebelesting wurdt net opnij ferhege wat de FNP oanbelanget. Dêrby jildt dan dat hotels en oare akkommodaasjefêstigungen ûnterjochte as in soarte fan belestingloket fungearje moatte. Boppedat, alle net-registrearre akkommodaasje-oanbieders (Airbnb, hotelboaten ensafuorthinne) wurde net oanslein foar dy belesting en dat is net earlik.

Te folle regels

De FNP ûnderskriuwt it belang om kriminele eleminten út de sektor te kearen, mar de regeljouwing mei net trochslaan. As it giet om de Wet BIBOB moatte gemeenten dêrom hiel selektyf mei dat ynstrumint omgean. Ljouwert is in studinte- en útgeansstêd. De FNP is foarstanner fan frije slutingstiden foar de hoareka.

Rap ynternet

Tagong ta ynternet is in basisfoarsjenning. De FNP fynt dat rap ynternet, krekt as no yn de stêd, ek foar it plattelân beskikber wêze moat. De gemeente Ljouwert fasilitearret dat, sûnder ekstra kosten of lange fergunningstrajekten.

Heger ûnderwiis stimulearje

De FNP wol it hbû en wittenskiplike opliedingen yn Ljouwert stimulearje. Ut wittenskiplik ûndersyk hat bliken dien dat ien akademyske baan 6-10 banen opsmyt op in leger nivo, ien hbû-baan 3-7 banen en 1 mbû'er tusken de 2-5 banen.

Beurskompleks

De FNP wol dat it grutte beurskompleks fan it WTC foar Ljouwert beholden bliuwt. It is fan grut belang foar it MKB dat dêr geregeld beurzen holden wurde kinne op it mêd fan (bygelyks) boaten, tunen, hobbys ensafuorthinne. Boppedat binne dêr geregeldwei kongressen en oare grutskalige aktiviteiten.

6 Lânbou

Yn de gemeente Ljouwert binne lânskip en romte kearnkwaliteiten fan it bûtengebiet. Troch de weryndieling hat Ljouwert der in soad plattelân by krige en dêrmei ek in protte lânboubedriuwen. De lânbou moat as wichtige drager fan it Fryske plattelân de romte krije, mar wol mei respekt foar omjouwing en natuer. De leefberens mei der net ûnder lije. Wy ferwachtsje fan lânboubedriuwen dat se rekken hâlde mei de natuer en dan benammen mei de greidefûgels.

De agraryske ûntjouwing moat net op slot komme troch wylde planfoarmingen en ideeën. De FNP wol yn oerlis mei boeren sykje nei mear mooglikheden en foarmen fan natuer-ynklusive lânbou. Boeren moatte dêrfoar kompensearre wurde.

Gebouwen yn de lânbou jouwe goede mooglikheden om sinne-enerzjy te produsearjen. Mar wy wolle net dat lânbougrûn opoffere wurdt foar sinnepanielen of oare enerzjyproduksje.

De lânbou is ta oan in nij haadstik. De hjoeddeiske diskusje oer fosfaatrjochten en stikstof-problematyk ûnderstreket dy konklúzje. Mear as yn it ferline sjogge wy kânsen foar agrariërs om it lânskip ek te ûnderhâlden. De FNP is derfan oertsjûge dat boeren dat op de meast effisjinte manier – harren bewust fan de kosten – dwaan kinne as se dêrby de goede begelieding en dúdlike kaders krije.

It behear fan beskate natuergebieten kin prima troch boeren útfierd wurde, mar wol sa dat natuerdoelstellingen harren gerak krije kinne. Foar al dy saken moat in earlike finansjele fergoeding betelle wurde.

7 Natuer en lânskip

Lânskiplike wearden

Yn ús gemeente binne noch tal fan âlde lânskipseleminten bewarre bleaun. Tink mar ris oan polderdiken, seediken, tsjerke- en oare paden, terpen, wieren en wettergongen, mar ek krunige stikken, ferkavelingen en sleattepatroanen. Troch grutskalige ûntjouwingen yn wentebou, ynfrastuktuer en de lânbou wurde guon fan dy eleminten sterk bedrige. De FNP beskôget de lânskipseleminten as dragers fan it lanlik gebiet. Dêrtroch is Fryslân wat it is. Wy wolle alle war dwaan om sokke karakteristike ûnderdielen fan it lânskip te bewarjen en sa mooglik wer werom te bringen.

Der moat op kreative wize besocht wurde om frijkommende pleatsen foar it lânskip en de takomst te bewarjen en der in passende bestimming oan te jaan. Dat mei lykwols nea ta skea foar besteande lânboubedriuwen en bewenners liede. It is dêrby fan grut belang dat it nei aard en skaal goed past yn it iepen lânskip. Dat jildt ek foar nije bedriuwsgedjouwen. Dêrby heart in passende beplanting en it ûnderhâld derfan.

Grien en beammen

De spesjale boaiemomstannichheden en it stedske miljeu meitsje it dreech om beammen goed oan de groei te krijen. Der moat stevich ynvestearre wurde om mear beammen yn de foarm fan leane mooglik te meitsjen. Yn guon gefallen moat it totale profyl fan de strjitten opnij besjoen wurde. Kwalitatyf goed grien is de FNP hiel wat wurdich!

Yn it bûtengebiet kin mear dien wurde mei beammen. Benammen de âlde strjitwei fan Ljouwert nei it suden oer Wytgaard, Reduzum en Jirnsum kin op plakken wol in griene oanfolling brûke. Fierders kinne partikuliere eigeners yn it iepen lânskip mear dwaan oan beplanting op it hiem. Yn de greidefûgelgebieten moatte gjin nije beammen en strûken plante wurde, en op guon plakken sels opromme, om de predaasje fan ús greidefûgelpiken tsjin te gean.

Parken en oare griengebieten, lykas by de Potmarge lâns, de Skilkampen, de Griene Stjer en de Ljouwerter Bosk foarmje de griene longen fan de stêd. Dêrnjonken binne it wichtige rêkreaasje- en 'útblaasgebieten'. Oantaasting, benammen troch wente- en oare bou, is foar de FNP net akseptabel. Wy fine dat dizze griengebieten in beskerme status krije moatte en earder útwreide as beheind wurde moatte.

De FNP stipet inisjativen dy't stribje nei mear natuer yn stêd, doarp en plattelân. Yn neifolging fan ferskate gemeenten kriget de gemeente Ljouwert ek in Natuer- en Miljeu-edukaasjesintrum. In sintrum foar natuer- en miljeu-edukaasje stie al langer op ús te winskjen list. Wy fine it tige wichtich dat bern al jong yn kontakt komme mei al it moais oan floara en fauna dat yn it gea libbet.

Natuer en miljeu

De FNP wol it bioferskaat yn de gemeente stimulearje, bygelyks troch blommelinten oan te lizzen, in goed belied foar bijen te fieren en te soargjen foar in ferskaat oan beam- en plantesoarten. Dat kin troch in ekologysk grienbehear, ferskralling fan de bermen troch it meanguod ôf te fieren en gemeentlik grien en bermen yn te siedzjen mei blomrike mingsels.

8 Underwiis

Goed ûnderwiis jout mear kânsen foar jong en âld.

De kwaliteit fan it ûnderwiis is foar de FNP tige wêzentlik. Lyksa dat goed ûnderwiis foar elkenien beskikber en berikber is. Dêr heart foar ús by dat alle bern yn Fryslân de kâns krije om har meartalich te ûntwikkeljen. De meartalige ûntwikkeling, dy't by de twa- en Frysktalige pjutteboartersplakken al úteinset is, moat net ophâlde by de basisskoalle, mar yn in trochgeande line fan it meartalich ûnderwiis trochrinne fan pjutteboartersplak oant Universiteit (UCF). Ek yn it spesjaal ûnderwiis moat romte komme foar it aktyf brûken fan it Frysk.

It tal trijetalige basisskoallen, dêr't de talen Nederlânsk, Frysk en Ingelsk bewust in kwalitatyf goed plak krije, wol de FNP mei faasje fierder útbouwe. It docht bliken dat trijetalige skoallen mei ta de fiif bêste hearre. Dat moat op termyn de gongbere noarm fan ûnderwiis yn Fryslân wurde, om't it neffens ús de measte takomstwearde hat foar de bern. De twatalige skoallen, dy't it Frysk as fak en as fiertaal ynfierd hawwe en in taalbeliedsplan makke hawwe dat de kwaliteit fan meartaligens foarop set, stypje wy.

De oanbelangjende ynstellingen en organisaasjes lykas as skoalkoepels, gemeente en provinsje, moatte ynsette op kwalitatyf goed ûnderwiis. Dat betsjut dat dosinten dy't de swiere taak hawwe om op in lytse skoalle te wurkjen, bettere begelieding en mear minsken foar de klasse krije moatte.

Kearndoelen foar it Frysk sille opnij fêststeld wurde. Wy wolle dat dêrby net de beheiningen útgongspunt binne, mar de mooglikheden. De FNP pleitet foar kearndoelen, lykweardich oan de kearndoelen Nederlânsk en ôfstimd op de trochgeande meartalige learline. No't de provinsje Fryslân sels it foech en de middels foar it Frysk yn it ûnderwiis hat, moat it belied echt de fuotten ûnder it gat krije. Wy hawwe berikt dat der in nij evaluaasjesysteem leit mei toetsen, sadat de ûnderwiisynspeksje de kommende tiid de kwaliteit fan it ûnderwiis yn it Frysk krekt sa folgje kin as foar it Nederlânsk.

De oplieding foar de dosinten yn it basisûnderwiis moat dêrop ôfstimd wurde. Dêrfoar is de trijetalige stream op de pabû in wichtich ûnderdiel. Yn it fuortset ûnderwiis komt de meartaligens stadichoan mear yn it lesprogram. Prachtich materiaal is sûnt koart foar hannen. De provinsje moat doelen stelle om it tal meartalige skoallen foar it fuortset ûnderwiis út te wreidzjen. Bern dy't in meartalige ûntwikkeling op de basisskoalle meikrigen hawwe, kinne dan dy learline trochsette. Ek yn it middelber en heger beropsûnderwiis binne noch tal fan aksjes te dwaan. De FNP pleitet dêrom foar in Deltaplan foar in learline meartaligens yn it ûnderwiis mei heldere doelen en foldwaande middels en materialen.

De FNP sjocht graach dat de stêd Ljouwert him noch mear ta in brûzende studentestêd mei ynternasjonale útstrieling ûntwikkelet. Troch de komst fan in dependânse fan de RUG is Ljouwert op de goede wei.

Goed heger ûnderwiis yn Fryslân is fan it grutste belang. Ljouwert hat dêr in grutte rol yn. Sa spylje de NHL Stenden Hegeskoalle en Van Hall Larenstein mei oare kennisynstellingen as Wetsus, Dairy Campus, de Fryske Akademy, de Waadakademy, Tresoar en de Thorbecke

Academie in wichtige rol foar de studinten. De FNP stribbet, no't de Campus Ljouwert (RUG) in feit is, nei de ûntwikkeling fan in eigen universiteit foar Fryslân.

De FNP wol dúdlike subsydzjebetingsten ôfprate mei útfierende organisaasjes as bygelyks skoallen en opliedingen, om twatalich belied foarm te jaan. Fierder wolle we skoallen stimulearje om mei te dwaan oan de foardrachtskriich en om in skoaldiploma Frysk mooglikte meitsjen.

De FNP wol dat de gemeente en de ûnderwiiskoepels har maksimaal ynsette om lytse skoallen (yn lytse kearnen) iepen te hâlden.

9 Fryske taal en kultuer

It Frysk

De Fryske taal en kultuer binne by útstek de dragers fan de Fryske mienskip en troch de weryndieling wennet no yn de nije gemeente in grut part Frysktaligen. Foar de nije gemeente sil dat in stimulâns wêze om it Frysk as twadde rykstaal nei in heger plan te tillen, omdat it draachflak dêrfoar grutter wurden is. De FNP wol dat yn de nije gemeente Ljouwert de mooglikheden foar de Fryske taal en it troch de gemeente brûken dêrfan nei de weryndieling minimaal op it nivo fan Littenseradiel komt.

Mei it ynstellen fan in ûnôfhinklike wurkgroep Frysk yn de gemeente is de FNP fan tinken dat dizze riedsperioade úteinset wurde kin it Frysk op in heger nivo te bringen.

Taalbelied

In goede behearsking fan de Fryske en Nederlânske taal fine wy wêzentlik foar de fierdere ûntjouwing fan Fryslân. Ljouwert, as haadstêd en wichtichste stêd, hat neffens ús dêr in spesjale rol yn. In fernijd taalbelied moat rjocht dwaan oan dy rol. Troch as gemeente de Fryske taal aktyf te brûken wurdt de brike ferhâlding rjochtlutsen. Yn Fryslân binne der no twa rykstalen wêrfan't de iene dominant en de oare ûndergeskikt is. Yn de praktyk komt it derop del dat de gemeente publikaasjes en oare uteringen tenei dûbeltalich opstelt. De Nederlânsktaligen wurde sa op gjin inkelde wize tekoart dien, wylst de Frysksprekkers sa in foarm fan erkenning krije. De FNP sil der nei stribje dat it Frysk as twadde rykstaal in lykweardige posysje kriget neist it Nederlânsk.

Leeuwarden/Ljouwert

It mear sichtber meitsjen fan de Fryske taal sil in effekt krije op de oantreklikheid fan Ljouwert en Fryslân as twatalige regio. It bewust meitsjen dat Fryslân mei haadstêd Ljouwert in stikje "bûtenlân" yn Nederlân is, sil foar toeristen, rekreanten en oare gasten nijsgjirrich oer komme. Fryslân en Ljouwert binne mear as de stereotipe Nederlânske tulpen en klompen. Strjitnammen yn de stêd wurde oanfolle mei de Fryske fariant. De toerist moat it Frysk en Liwwadders tsjinkomme op strjitte en yn it promoasjemateriaal

It Liwwadders

As FNP fine we dat ut Liwwarders un seer waardefol kenmerk foor de stad is. We hewwe wel ut gefoel dat dit de laaste jaren wat achteruut gaat. Dochs fine wy ut de moeite wel weerd dat it Liwwarders in stand blieft, want wy mutte der niet an denke dat ut gebrûk fan it Liwwarders mettertied ferlooren gaat. Feitelijk suden wy wille dat der in organisaasje optuugd wurdt die ut belang fan ut Liwwarders weer onder de aandacht fan de Liwwarder befolking brengt. Un Liwwarder segt faak: Wat ken't skele juh! Nou, ut ken ons wel wat skele, want wat is Liwwarden nou sonder it Liwwarders?

Wolkomspakket nije ynwenners

Wy stelle foar dat alle nije ynwenners fan de gemeente Ljouwert in wolkomspakket krije mei dêryn de oanbieding om fergees in kursus Frysk by de Afûk te folgjen. Op termyn kin besjoen wurde oft dat aanbod miskien foar alle ynwenners dien wurde kin.

De Fryske kultuer

Yn algemiene sin jildt dat de rykdom fan in gemeente ôf te lêzen is oan hoe't de gemeente omgiet mei of him profilearret op it mêd fan keunstsinnige foarming. De stêd Ljouwert mei dan grutte ynstututen as de Harmonie, Neushoorn en Keunstwurk hawwe, mar der is fansels folle mear yn de gemeente. It plattelân fan Fryslân, dus ek it grutte bûtengebiet fan de gemeente Ljouwert, skaaimerket him troch it ferskaat oan kulturele ferieningen.

Korpsen, toanielferieningen, muzykferieningen, koaren

Sawat alle doarpen hawwe wol in korps, in toanielferiening, muzykferiening of koar. Al dy ferieningen ûntliene harren bestean oan de grutte animo fan de dielnimmers. Oars sein, troch de mienskipssin en wat gemeentlike subsydzjefjilden is soks op it plattelân mooglik. Hast alle ferieningen meitsje gebrûk fan doarpshuzen en mei-inoar hâlde se de leefberens op de doarpen yn stân. De FNP wol dat soks stimulearre wurdt.

Biblioteken

Alle ynweners fan Nederlân hawwe it rjocht om gebrûk te meitsjen fan in iepenbiere bibliotek om te lêzen of boeken te lienen om sa syn of har ûntwikkeling te ferbreedzjen. Fierders is it in plak om yn 'e kunde te kommen mei it ferskaat oan keunst en kultuer. Tsjintwurdich binne it al moetingplakken wurden dêr't minsken mei-inoar diskusjearje kinne oer alle mooglike saken dy't har op de wrâld mar ek yn de eigen gemeente ôfspylje. Us gemeente hat each foar sokke "sosjale kafees", mar dy meie net foarbeholden wêze oan allinnich de stêd Ljouwert.

Troch skoalfúzjes en nije gearwurkingsskoallen is it fan belang dat de skoalbern de mooglikheid hâlde om boeken te lêzen. No't skoalgebouwen grutter wurde, is it fersterkjen of opnij ynstellen fan skoalbiblioteken wer ynteressant om dêrmei de algemiene ûntwikkeling fan de jongerein op in heger peil te krijen. Studinten kinne gebrûk meitsje fan de universiteitsbibliotek fan Tresoar.

10 Sport en rekreaasje

Sport ferbynt, ûntspant en befoarderet de sûnens

Sport en bewegen binne de lêste jierren hieltyd wichtiger wurden foar de mienskip. Dêrby leit de klam net allinne mear op de ûntspanning. Sportferieningen spylje yn de mienskip in binende rol, mar befoarderje boppedat dat de minsken sûner libje.

De Gemeente Ljouwert moat de rol fan sport en bewegen in prominint plak jaan yn it ramt fan it sosjaal domein. De gemeente docht dat troch lokale inisjativen optimaal te stypjen, sadat dy de kommende perioade gruttere foarmen oannimme kinne, yn stee fan ophâlde te moatten. Sportfoarsjenningen as sportfjilden, sporthallen en swimbaden binne foar elk tagonklik, ek foar minsken mei in beheining, wêrby't de tariven net foar útsluting soargje. Sportakkomodaasjes binne evenredich ferdield oer de hiele gemeente, sadat se foar elkenien goed berikber binne.

De FNP wol dat de gemeente sportakkomodaasjes safolle mooglik yn goede steat oerdraacht oan sportferieningen en/of lokale ferieningen/stiften. De budzjetten foar sport moatte tichter by de minsken komme, akkomodaasjes kinne hiel goed sels beheard wurde. OZB op sportakkomodaasjes moat ôfskaft wurde, sadat de kosten foar de sporters beheind bliuwe.

De breedtesport foar alle ynwenners wurdt troch de gemeente aktyf stipe, as it oan de FNP leit. Troch ús topsporters is Fryslân aardich op 'e kaart set. Topsport is in posityf fisitekaartsje foar Fryslân. Fryske sporten lykas fierljeppen, keatsen, skûtsjesilen, reedriden en Frysk damjen meitsje ûnderdiel út fan it Fryskeigene en moatte stipe wurde, sadat se har fierder ûntwikkelje kinne. De FNP fynt it wichtich dat gemeente en provinsje dêryn gearwurkje.

Sportklup Cambuur

De Ljouwerter fuotbalklup Cambuur wurdt troch in protte ynwenners identifisearre mei de stêd. In hiele grutte groep minsken is op ien of oare wize belutsen by de klup. Party frijwilligers mar fansels ek betelle krêften, sette har alle dagen yn om de klup better op 'e kaart te setten. Dêrnjonken is Cambuur maatskiplik aktyf yn de gemeente. Alderhande projekten wurde opset om beheinden, efterstânsgroepen en oaren yn kontakt te bringen mei klup en spilers.

Al lang is der de winsk fan in nij stadion. It falt net ta om it bedriuwspan rûn te krijen. De FNP fynt dat Cambuur yn it foarste plak sels ferantwurdlik is foar de plannen. Dat jildt ek foar de finânsjes. Op de eftergrûn spilet de gemeente in rol op planologysk mêd. In nij stadion mei der net ta liede dat der konkurrinsje ûntstiet mei de winkels en bedriuwen yn de binnenstêd.

Rekreaasje

“Rekreëarre yn in prachtige, gastfrije gemeente”

Rekreaasje en Toerisme is in wichtige sektor foar de Fryske ekonomy mei alle jierren in omset fan sawat 1 miljard euro en 20.000 banen. Der is op dat mêd noch ferlet fan mear kwaliteit om oan de winsken fan de toerist te foldwaan. De provinsje stimulearret dêrom it ferbetterjen fan kwaliteit en fasilititeiten by de lytsskalige ferbliuwsrekreaasje (campers, boerecampings) troch de Stinaf-regeling, dêr't ûndernimmers yn de toeristesektor subysdzje by oanfreegje kinne. Der is in grut ferlet fan mear camperplakken.

De FNP stiet oan op gearwurking tusken ûndernimmers yn de rekreaasje-hoarekasektor en kulturele organisaasjes bygelyks yn de foarm fan arranzjeminten. Benammen yn de doarpen, faaks mei ferbining mei saken yn de stêd. Mei it each op kultuer-histoaryske rekreaasje is it wichtich om mear te dwaan mei (lytse) musea, monuminten, doarpsgesichten, lânskips-eleminten ensafuorthinne.

Noardlike Alvestêdefarrûte

No't dy farrûte syn beslach krige hat is it in goede saak dat it flankearjend belied by dy rûte fierder stal kriget om dy attraktiver te meitsjen foar de wetterrekreaasje. Dêr wurdt mei bedoeld dat de ferskate bestimmingsplannen by dy rûte útnûgjend binne om private partijen yn de gelegenheid te stellen om harren ideeën en winsken te realisearjen om sa in ympuls te jaan oan de wetterrekreaasje yn Noardwest-Fryslân. It trochlûken fan de Kletsefeart nei de Feinsumerfeart kin in attraktive oanfolging wêze as rûntsje Bartlehiem.

Rekreative paden yn it bûtengebiet

Omdat de “baby-boomkategory” de kommende jierren in protte frije tiid kriget, is winsklik dat âlde tsjerkepaden en jaachpaden, dy't yn disoarder rekke binne, wer opknapt wurde. Dan kin dy groep minsken, faak mei wat fysike beheiningen, feilich gebrûk meitsje fan it rekreative bûtengebiet.

Skaaf mut blieve!

Sealen Skaaf is al mear as hûndert jier in trekpleister fanwegen alderhande kulturele eveneminten dy't dêr holden wurde. De FNP fynt dat de binnenstêd libben wêze moat. Op mear as ien plak mei der romte wêze foar muzyk, dûns ensafuorthinne. Wy wolle dêrom de hoarekafunksje fan Skaaf behâlde. De hjoeddeistige hierders krije de kâns har saak fierder op te bouwen. De gemeente kin wat ús oanbelanget de gebouwen ferkeapje. Ynstek moat wêze dat de âlde sfear fan Schaaf bewarre bliuwt.

11 Sosjaal domein

Maatwurk yn de soarch foar kwetsbere boargers

De FNP stiet derop oan dat minsken dy't soarch freegje safolle mooglik sels meidwaan kinne. Maatwurk moat dêr it biedwurd by wêze. Der wurdt al in soad wurk ferset troch frijwilligers, de druk op mantelsoargers nimt lykwols ta. Dy moatte wêr't dat kin, ûntlêstige wurde troch in goede ôfstimming op profesjonele help. Wy stribje dernei dat sa min mooglik byinoar lâns wurke wurdt; ynsette op it fuortheljen fan barriêren ("ûntskotting"), minder burokrasy en minder regels. Maatwurk wol ek sizze: dernei stribje om ien helpferliener op ien húshâlding te setten. De FNP fynt dat der in stop komme moat op de "wyldgroei" oan Jeugdsoarchoanbieders!

Foarsjenningen foar minsken mei beheiningen moat neffens de FNP in algemien akseptearre noarm wêze en net, lykas no faak, mear útsûndering as regel. Lokaal gemeentlik belied kin toetst wurde oan de ynternasjonale regels, dêr't alle oerheden oan foldwaan moatte neffens it minskerjochteferdrach foar minsken mei funksjebeheiningen fan de Feriene Naasjes. Belied kin dêr it bêste foar makke wurde yn gearwurking mei de belangegroep. De tagonklikens by foarsjenningen moat ferbettere wurde, obstakels moatte weinommen wurde. Dat jildt fansels ek by strjitten, trottoirs, fyts- en kuierpaden!

De FNP wol de kânsen dy't der op it mêd fan wolwêzen foar boargers ûntsteane, oangripe en de soarch foar jong en âld út stipepunten yn doarpen en wiken wei organisearje. De FNP wol de doarpen fasilitearje om dat op poaten te setten. Troch alle ûntwikkelingen moatte wy derfoar soargje dat kwetsbere minsken yn ús maatskippij net bûten de boat falle.

By de harmonisaasje yn it sosjaal domein moat derom tocht wurde dat de wurkwiize dy't yn de doarpen om Ljouwert hinne goed wurket (doarps- en wykteams fan Amaryllis, oanstjoerd troch de gemeente), foar de ynwenners safolle mooglik itselde bliuwt. Koarte linen, transparante kommunikaasje, heldere oansprekpunten, kontaktpersoanen (kliïnterieden, famyljerieden ensafuorthinne). "Meitinkers" yn doarp en wyk binne dêr foar de buert- en doarpskeamers goede oansprekpunten by.

Earmoedebestriding

Sa'n 5000 húshâldens yn de gemeente falle ûnder de earmoedegrins. Dat betsjut dat sawat 15.000 ynwenners op ien of oare wiize jild tekoart komme. Op it totaal fan de stêd is dat omtrint fyftjin persint! Wy fine dat ûnferantwurde. Wiken as Heechterp/Skieringen, Bilgaard en Wielepôle/Skippebuert steane al jierren boppe-oan de lanlike listjes fan efterstâns wiken. Dat moat trochbrutsen wurde. Skulden problematyk oanpakke yn in ier stadium en net as it al (te) let is, in goede begelieding dêrby is winsklik.

De FNP is de partij fan ûnderen op! Soks betsjut dat op it fraachstik fan earmoede dat de oplossing ynearsten út de basis wei komme moatte sil. Wiidweidich oerlis mei de minsken dy't it oanbelanget sil ta nije ynsichten liede moatte. In fernijd, mar foaral effisjint earmoedebelied moat útdraaie op struktureel minder earmoede yn sawol de stêd as de doarpen.

Wyk- en doarpskeamers

De útfiering fan de wurkwize fan de buert- en doarpskeamers is yn jannewaris 2021 úteinset. De FNP sil it ferfolch fan dy wurkwize toetse oan de ûnderfiningen fan de ynwenners, frijwilligers, mantelsoargers en betelle soarchmeiwurkers. Dêrby stiet foar ús maatwurk, deskundige stipe, fan ûnderen op, genôch mooglikheden om te kiezen foar de kwetsbere ynwenner, koarte linen en heldere kommunikaasje foarop.

Ynset fan frijwilligers yn de sosjale basis is prima, mar de ferantwurdlikheid leit by de professionals. Frijwilligers en beropskrêften moatte soargje foar de krekte ûndersteuning! De privacy moat garandearre wêze. Leechdrompelige basissoarch yn de buert- en doarpskeamers moat de basis wêze.

12 Folkssûnens en miljeu

F-35 fleantugen

Mei de komst fan de F-35 moat it nije mjitpuntenet fan lûdsmjittingen net in formaliteit wêze, mar moat der wol yngrepen wurde as bliken docht dat de boarger ûnevenredich skea oprint fanwegen de lûdsbelêsting. Benammen de pykbelêsting by opstigen en delkommen is in punt fan grutte soarch. Foar it fine stof en oare sûnens bedriigjende stoffen dy't de fleantugen produsearje, jildt itselde.

Evenemintelawaai

De 24-oere-ekonomy hat syn yntree dien, mar dat mei net betsjutte dat lawaai-oerlêst by bûteneveneminten no dy kant út giet. Yn de simmerperioade wurde bûten de doarpsfeesten om hieltyd mear eveneminten organisearre dy't sels oant de iere moarn in bulte leven produsearje. Benammen nachts soarget soks foar grutte problemen foar al dy minsken dy't deis wer oan it wurk moatte. It soe in goede saak wêze om in eintiid yn te stellen of in maksimum te stellen oan de lûdsbelesting yn de nacht, fergelykber mei de lûdsbelesting fan it weiferkear nachts.

Oerlêst hûnestront

In saak dy't in soad argewaasjes jout is de oerlêst fan hûnestront. Der moat better op tasjoen wurde dat hûne-eigeners de stront fan harren hûn yn de iepenbiere romte opromje. De kosten moatte út de algemiene middels helle wurde.

Swerfôffal

It docht bliken dat de lêste tiid wer mear hús-smoargens, grut húshâldlik ôffal en sloopôffal telâne komt dêr't net hinne moat (bûtengebiet en beamrike plakken). De iepeningstiden fan de miljeustrjitten yn sawol Ljouwert, Grou as Stiens binne dêr faaks debet oan. Troch oeral deselde iepeningstiden te hantearjen, bygelyks oant 17.30 oere, is it "winkeljen fan ôffal" net nedich. Troch de ynfoering fan Diftar sil dumpen fan ôffal noch mear plakhawwe. Dejinge dy't trappearre wurdt op it dumpen fan ôffal kin in boete yn 'e mjitte sjen en soe troch in soarte fan "Halt-projekt" op in sneon rommel yn de natuer oprêde moatte.

Ljocht yn it bûtengebiet

Tsjusterens by nacht is in kearnwearde foar de kwaliteit fan ús leefomjouwing. Ljochthinder troch bedriuwsged bouwen, glêstúnbou, stâlen, strjitferljochting en reklame moat sa folle mooglik tefoaren komme wurde. De ferljochting en reklame bygelyks op it bedriuweterrein Hendrik Algrawei/Newtonpark kin en moat minder oerlêst jaan.

13 Folkshúsfêsting, steds- en doarpsfernijing, romtlike oardering

Wentebou yn de doarpen is tige wichtich foar de leefberens en it iepenhâlden fan skoallen en oare ynstellingen. Dêrom moat it bouwen yn lytse doarpen mooglik bliuwe. Dêrby tinke we oan keap- én hierwenten. By it ûntwikkeljen fan wenplannen wol de FNP benammen rekken hâlde mei it ferlet fan ynwenners fan doarpen dy't in ekonomyske en sosjaal-maatskiplike bining hawwe. Op de doarpen en yn guon stedswiken, moatte folle mear libbensrinbestindige wenten boud wurde, sadat âlderen sa lang mooglik yn it eigen doarp of de eigen wyk wenjen bliuwe kinne. Húsfêsting foar jongelju dy't foar it earst op de wenningmerk komme en graach yn it eigen doarp wenje wolle, hat by de FNP in hege prioriteit.

Bedriuweterreinen en fyzje gebiet Harnzerfeart

De ûntwikkeling en it opknappen (revitalisearring) fan besteande bedriuweterreinen kin tefoaren komme dat in te grut berop dien wurdt op in protte lân bûten de stêd. It âlde bedriuwegebiet tusken Harnzerfeart, Marshallwei en Heliconwei leit der oer it algemien suterich by. Nei it reekommen fan de nije Westlike Ynfalswei wurdt dat de wichtichste ferbining nei it sintrum ta. Sa'n sône heart in fisitekaartsje foar de stêd te wêzen en dat is it net. De FNP fynt dat yn oerlis mei bewenners en bedriuwen in takomstfyzje skreaun wurde moat. Der moat besjoen wurde oft der foar dit gebiet yn stee fan bedriuwen net folle mear oan wentebou of apparteminten tocht wurde moat.

De noardkant fan de Harnzerfeart is ûnderdiel fan it eardere Ljouwerter “Manhattan”. No't in grutte tebekgong plakhat yn de tsjinstesektor, moatte de knopen opnij teld wurde. Der is in fyzje nedich. Miskien mear en moaier bouwe oan it wetter? Gjin kantoaren mear, mar wenje oan de feart.

Net-monuminten wol beskermje

In part fan de âlde en karakteristike bebouwing fan stêd en doarpen is goed beskerme troch de Monumintewet. Der binne ryks- en gemeentlike monuminten. Lykwols binne der opfallende, moaie, sfearbepalende of oarsoartich wichtige gebouwen of strjitkanten dy't no gjin beskerming hawwe. Feitlik binne se fûgelfrij en kinne se dus sloopt of yngripend en ûnwerkenber feroare wurde. Wenten ombouwe ta bygelyks in garaazje moat te foaren kommen wurde.

De FNP wol gebouwen dy't in wichtige rol spylje yn it belibjen en it gefoel fan doarpen en stêd hoedzje foar sloop of ferbou. Om in goed byld te krijen fan wat ús ynwenners moai fine, moat der yn gearspraak mei dy boargers in list opsteld wurde. Foar elk doarp of en elke wyk kinne gebouwen oanneld wurde foar beskerming.

Musea, âldheidskeamers, histoaryske gebouwen ensfh..

Fryslân en ek ús gemeente kinne net los sjoen wurde fan de skiednis en de ûntwikkeling dy't te tankjen is oan de oanwêzigheid fan wetter. De Gouden Iuw wie tagelyk de start fan de yndustriële revolúsje yn Fryslân en de rest fan Nederlân. Troch de mûnen naam dat in grutte flecht en begûn de rykdom foar Fryslân en benammen Ljouwert. Al dy eleminten fan doe

binne noch (wol) byldbepalend foar sawol de stêd as syn omjouwing. Dat moat as it heal kin yn stân bliuwe. Wa't syn skiednis net ken, hat ek gjin takomst!

14 Enerzjy

Yn it ramt fan “it gas ôf yn 2050” sjocht de FNP net folle yn wynparken en sinnepanielparken op it lân. Yn de Noardsee binne dêr wol mooglikheden foar. Mei de enerzjytransysje yn 'e rin nei 2050 ta sil de fraach nei elektrisiteit eksploosyf tanimme. As “back-up” sille der noch wol stroomsintralen op gas, koalen of uranium “stand-by” stean foar it gefal de wyn weifalt en der te min sinne is.

Ultradjippe geotermie

De FNP sjocht grutte kânsen foar ierdwaarmte op basis fan ultradjippe geotermie, wêrby't net allinnich waarmte in grutte komponint is, mar ek it winnen fan elektrisiteit. Rûnom yn 'e wrâld wurdt soks al tapast en faak wêr't fulkanen binne. Yn de Waadsee tusken Flylân en de Fryske kust leit in âlde deade fulkaan en de waarmte sit lang sa djip net ûnder it oerflak as yn de rest fan Nederlân.

Der moat mei faasje begûn wurde mei neier ûndersyk nei dy foarm fan enerzjywinning. Wy tinke dêrby oan in publyk-private konstruksje, dêr't gemeentlike en provinsjale oerheden in gearwurking by oangeane mei beskate bedriuwen. Dêr wurde de finansjele risiko's by ferparte. Omdat it om in proef giet, moat der dus risikodragend kapitaal oanlutsen wurde. Net elke boarring is raak! Sjoen de grutte mooglikheden by sukses fine wy in proef wol te ferantwurdzjen.

Wetterstofgas

In oare boarne fan enerzjy is wetterstofgas. Dat is in alternatyf foar it Slochteren-gas. De ynfrastruktuer foar gas is yn Nederlân oanwêzich en mei lytse oanpassingen is it mooglik om dat gasnet geskikt te meitsjen foar wetterstofgas. Súdlik fan Schiphol is al in proef dien mei wetterstofgas yn wenhuzen, yn fleantugen wurdt al kerosine mei wetterstofgas mongen. Dat wetterstofgas in grutte takomst hat, mei dúdlik wêze. De FNP fynt dat soks ûndersocht wurde moat, omdat de gemeente Ljouwert in protte enerzjy nedich hat om oan it ferlet te foldwaan.

Akwatermy

Akwatermy is in foarm fan waarmte winnen út sawol grûnwetter as oerflaktewetter. Yn de gemeente Súdwest-Fryslân wurde dêr al proeven mei dien. Fryslân is in wetterprovinsje en dat betsjut dat der grutte mooglikheden binne, ek op lokaal nivo.

De FNP is en bliuwt tsjinstanner fan sinnepanielparken omdat dy it lânskip slim skeine. Allinne as it past by de aard en skaal fan in doarp, binne lytse sinneparkjes mooglik. Yn sa'n gefal moat de mienskip mei profitearje. Wy jouwe de foarkar oan it pleatsen fan sinnepanielen op bygelyks lisboksstâlen, skoallen, sporthallen en oare bedriuwsgedjouwen.

Wat de wynturbinen oanbelanget kieze wy foar in útstjerkonstruksje. Wy wolle gjin nije mûnen yn it bûtengebiet. De FNP wol derop ta dat de eigeners meidwaan kinne yn klusters op see. De lytse “Grinzer” wynmûntsjes foar eigen gebrûk by pleatsen steane wy wol ta.